

**DANIEL
SILVA**

HET ZWARTE
GIF

Vertaling Angela Knotter

HarperCollins

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam

Copyright © 2016 Daniel Silva
Oorspronkelijke titel: *The Black Widow*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2017 HarperCollins Holland
Vertaling: Angela Knotter
Omslagontwerp: HarperCollins Spain/Gonzalo Rivera
Bewerking omslag: Katya Kholyapina
Omslagbeeld: Shutterstock
Foto auteur: Marco Grob
Zetwerk: Mat-Zet B.V., Soest
Druk: CPI books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0041 1
ISBN 978 94 027 5382 0 (e-book)
NUR 330
Eerste druk november 2017

Originele uitgave verschenen bij HarperCollins Publishers LLC, New York, U.S.A.
Deze uitgave is uitgegeven in samenwerking met HarperCollins Publishers LLC
HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises Limited
® en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het
handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent
& Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

DE MARAIS, PARIJS

Toulouse zou Hannah Weinberg uiteindelijk fataal worden. Die avond belde ze Alain Lambert, een contact bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, en zei dat er deze keer echt iets moest gebeuren. Alain beloofde een snelle reactie. Die zou daadkrachtig zijn, verzekerde hij Hannah; ‘daadkracht’ was een woord dat een ambtenaar graag gebruikte wanneer hij eigenlijk niet van plan was ook maar iets te doen.

De volgende ochtend bracht de minister in hoogsteigen persoon een bezoek aan de plaats van de aanval, daarbij in vage termen oproepend tot ‘dialoog en herstel’. De ouders van de drie slachtoffers betuigde hij alleen zijn spijt. ‘We zullen beter ons best doen,’ zei hij voordat hij snel weer naar Parijs vertrok. ‘Dat moet.’

Ze waren twaalf jaar oud, de slachtoffers, twee jongens en een meisje, alle drie Joods, al verzuimden de Franse media in hun eerste berichten hun religie te noemen. Ook vertelden ze er niet bij dat de zes aanvallers moslim waren, ze vermeldden alleen dat het jongeren waren afkomstig uit een voorstad, een banlieue, ten oosten van het centrum van Toulouse. De beschrijving van de aanval was vaag, op het onnauwkeurige af. Volgens de Franse radio was er sprake geweest van een soort onenigheid voor de deur van een patisserie. Drie personen waren gewond geraakt, van wie één ernstig. De politie onderzocht de zaak. Er was niemand gearresteerd.

In werkelijkheid was het geen onenigheid geweest, maar een zorgvuldig geplande verrassingsaanval. En de aanvallers waren geen jongeren geweest, maar mannen van begin twintig die het centrum van Toulouse in waren

gegaan op zoek naar Joden die ze kwaad konden doen. Dat hun slachtoffers kinderen waren, leek hen niet te deren. De twee jongens waren geschopt, bespuugd en vervolgens tot bloedens toe geslagen. Het meisje was tegen de grond gedrukt, waarna haar gezicht met een mes was bewerkt. Voordat de zes aanvallers ervandoor waren gegaan, hadden ze naar de verbijsterde omstanders geschreeuwd: *'Khaybar, Khaybar, ya Yahud!'*

Hoewel de ooggetuigen dat niet wisten, was deze kreet een verwijzing naar de verovering door moslims van een Joodse oase bij de heilige stad Medina in de zevende eeuw. De boodschap was niet mis te verstaan. De legers van Mohammed, zeiden de zes mannen, hadden het op de Franse Joden voorzien.

Helaas was het incident in Toulouse niet het eerste, en het kwam ook niet zomaar uit de lucht vallen. Frankrijk was in de greep van de ergste uitbarsting van geweld tegen Joden sinds de Holocaust. Er waren brandbommen in synagogen gegooid, grafstenen geschonden, winkels geplunderd, huizen beschadigd en met dreigende graffiti beklad. Alles bij elkaar hadden er alleen al het afgelopen jaar meer dan vierduizend gerapporteerde gewelddadige incidenten plaatsgevonden, stuk voor stuk zorgvuldig geregistreerd en onderzocht door Hannah en haar team van het Isaac Weinberg Instituut, dat onderzoek deed naar antisemitisme in Frankrijk.

Het instituut, genoemd naar Hannahs grootvader van vaderskant, had zijn deuren tien jaar geleden onder strenge beveiliging geopend. Het was inmiddels de meest vooraanstaande instelling op dat gebied in Frankrijk, en Hannah Weinberg werd beschouwd als de belangrijkste verslaglegger van de nieuwe golf van antisemitisme die door het land waarde. Haar aanhangers noemden haar een 'voorvechter van de nagedachtenis', een vrouw die zich er door niets van zou laten weerhouden Frankrijk onder druk te zetten om de belaagde Joodse minderheid te beschermen. Maar er waren ook mensen die een stuk minder aardig waren. Daarom las Hannah al heel lang niet meer wat er in de pers en de internetriolen over haar werd geschreven.

Het Weinberg Instituut bevond zich aan de Rue des Rosiers, de belangrijkste straat in de meest zichtbaar Joodse wijk van Parijs. Hannah woonde om de hoek, in een appartement aan de Rue Pavée. Op het naambordje bij de intercom stond MME BERTRAND, een van de weinige veiligheidsmaatre-

gelen die ze had getroffen. Ze woonde alleen, omgeven door drie generaties familiebezittingen, waaronder een bescheiden schilderijenverzameling en een paar honderd antieke brillen, haar geheime passie. Ze was vijftig, ongetrouwd en kinderloos. Af en toe, wanneer haar werk dat toeliet, gunde ze zichzelf een minnaar. Alain Lambert, haar contactpersoon bij Binnenlandse Zaken, was ooit een aangename afleiding geweest tijdens een bijzonder zware periode met veel anti-Joodse incidenten.

Hij belde Hannah 's avonds laat thuis na het bezoek van zijn baas aan Toulouse.

'Wat een daadkracht,' zei ze op scherpe toon. 'Hij moest zich schamen.'

'We hebben ons best gedaan.'

'Dat was dan niet goed genoeg.'

'Je kunt beter geen olie op het vuur gooien in deze tijd.'

'Dat zeiden ze in de zomer van 1942 ook.'

'Laten we nu niet overdreven emotioneel reageren.'

'Je laat me geen keus, Alain. Ik moet wel een verklaring afgeven.'

'Kies je woorden zorgvuldig. Wij zijn de enigen die tussen jullie en hen in staan.'

Hannah verbrak de verbinding. Toen trok ze de bovenste la van de secretaire open en haalde er een sleutel uit. Daarmee opende ze een deur aan het eind van de gang. Achter die deur bevond zich een kinderkamer: Hannahs kamer, bevroren in de tijd. Een hemelbed met een kanten hemel. Planken vol knuffelbeesten en speelgoed. Een verkleurde poster van een knappe Amerikaanse acteur. En boven de rustiek Franse ladekast hing, onzichtbaar in het duister, een schilderij van Vincent van Gogh: *Marguerite Gachet aan haar toilettafel*... Hannah ging met een vingertop over de penseelstreken en dacht aan de man die de enige restauratie ooit aan het schilderij had uitgevoerd. Hoe zou hij reageren op een moment als dit? Nee, dacht ze glimlachend. Dat was geen optie.

Ze kroop in het bed uit haar jeugd en viel tot haar eigen verbazing in een droomloze slaap. En toen ze weer wakker werd, had ze een plan klaar.

Het grootste deel van de daaropvolgende week werkten Hannah en haar team keihard en onder voorwaarden van de striktste geheimhouding. Potentiële deelnemers werden in stilte benaderd, er werd wat druk uitgeoef-

fend, donateurs werd geld ontfutseld. Twee van Hannahs trouwste financieringsbronnen hadden bedenkingen, omdat zij net als de minister van Binnenlandse Zaken *jeter de l'huile sur le feu* – olie op het vuur gooien – niet verstandig vonden. Om het tekort aan te vullen moest Hannah een beroep doen op haar eigen financiën, die aanzienlijk waren. Ook dat was voer voor haar vijanden.

Tot slot was er nog de vraag hoe Hannahs project genoemd moest worden. Rachel Lévy, het hoofd van de afdeling publiciteit van het instituut, was voor een neutrale, enigszins vage benadering, maar die werd door Hannah verworpen. Wanneer de synagogen in brand stonden, zei ze, was behoedzaamheid een luxe die ze zich niet konden veroorloven. Hannah wilde een alarmbel luiden, met klaroengeschal tot actie oproepen. Ze krabbelde een paar woorden op een stukje papier en legde dat op Rachels overvolle bureau. 'Dat zal hun aandacht wel trekken.'

Op dat moment had nog niemand van enig gewicht toegezegd dat hij zou komen, afgezien van een vileine Amerikaanse blogger en tv-reporter die zelfs een uitnodiging voor zijn eigen begrafenis zou hebben aangenomen. Maar toen zei Arthur Goldman, de vooraanstaande, in antisemitisme gespecialiseerde Cambridge-historicus, dat hij wel naar Parijs wilde komen – op voorwaarde, uiteraard, dat Hannah zijn favoriete suite in het Crillon voor twee nachten voor hem zou reserveren. Met Goldmans toezegging wist Hannah ook Maxwell Strauss van Yale binnen te halen, aangezien die geen gelegenheid voorbij liet gaan op hetzelfde podium te verschijnen als zijn rivaal. Met de rest van de deelnemers kwam het toen ook snel goed. De directeur van het United States Holocaust Memorial Museum meldde zich aan, net als twee belangrijke schrijvers van overlevendenmemoires en een deskundige op het gebied van de Franse Holocaust van Yad Vashem. Er werd nog een romanschrijfster aan toegevoegd, meer vanwege haar enorme populariteit dan vanwege haar historisch inzicht, en een politicus van een extreemrechtse Franse partij die zelden iets vriendelijks te zeggen had over wie dan ook. Verschillende geestelijke en andere leiders van de moslimgemeenschap werden gevraagd bij de bijeenkomst aanwezig te zijn. Allemaal wezen ze de uitnodiging af. Net als de minister van Binnenlandse Zaken.

Daarvan bracht Alain Lambert Hannah persoonlijk op de hoogte.

‘Dacht je nu echt dat hij een conferentie met zo’n provocerende naam zou bijwonen?’

‘God verhoede dat je baas ooit iets provocerends doet, Alain.’

‘En hoe zit het met de veiligheid?’

‘We hebben altijd goed op onszelf kunnen passen.’

‘Geen Israëliërs, Hannah. Dat geeft het hele gebeuren meteen een slechte naam.’

Rachel Lévy liet het persbericht de volgende dag uitgaan. De media werden uitgenodigd verslag te doen van de conferentie; er was een beperkt aantal plaatsen beschikbaar voor publiek.

Een paar uur later werd op een drukke straat in het twintigste arrondissement een religieuze Jood aangevallen door een man met een bijl en zwaar verwond. Voordat de aanvaller ervandoor ging, zwaaide hij met het bebloede wapen en riep: *‘Khaybar, Khaybar, ya Yahud!’*

De politie stelde een onderzoek in.

Vanwege zowel de haast als de veiligheid zaten er slechts vijf drukke dagen tussen het persbericht en het begin van de conferentie. Dus moest Hannah op het laatste moment haar openingsspeech nog maken. De avond voor de bijeenkomst zat ze alleen in haar bibliotheek, ijverig met een pen dingen op papier krabbelend.

Dit was bij uitstek de plaats om zoiets te schrijven, dacht ze, aangezien de bibliotheek ooit van haar grootvader was geweest. Hij was geboren in Polen, in de buurt van Lublin, maar in 1936 naar Parijs gevlucht, vier jaar voordat Hitlers Wehrmacht daar zou binnenvallen. In de ochtend van 16 juli 1942 – de dag die bekend staat als *Jeudi Noir* oftewel ‘zwarte donderdag’ – werden Isaac Weinberg en zijn vrouw door Franse politieagenten gewapend met stapels blauwe deportatiebevelen opgepakt, net als bijna dertien duizend andere uit het buitenland afkomstige Joden. Vóór de gevreemde klop op de deur had Isaac Weinberg nog twee dingen kunnen verbergen: zijn enige kind, een kleine jongen die Marc heette, en de Van Gogh. Marc Weinberg overleefde de oorlog als onderduiker en in 1952 slaagde hij erin het appartement aan de Rue Pavée terug te krijgen van de Franse familie die er na *Jeudi Noir* was ingetrokken. Wonder boven wonder lag het schilderij nog op de plek waar Isaac Weinberg het had achtergelaten: ver-

stopt onder de planken van de vloer van de bibliotheek, onder het bureau waaraan Hannah op dit moment zat.

Drie weken nadat Isaac Weinberg en zijn vrouw waren opgepakt, werden ze naar Auschwitz gedeporteerd en bij aankomst vergast. Ze waren slechts twee van de meer dan vijfenzeventigduizend Franse Joden die waren omgekomen in de vernietigingskampen van nazi-Duitsland, een blijvende smet op de Franse geschiedenis.

Maar zou het ooit wéér kunnen gebeuren? En was het tijd voor de vierhonderdvijfenzeventigduizend Joden in Frankrijk, de op twee na grootste Joodse gemeenschap ter wereld, hun koffers te pakken en te vertrekken? Dat was de vraag die Hannah in de titel van de conferentie had gesteld. Veel Joden hadden Frankrijk al verlaten. Het afgelopen jaar waren vijftienduizend van hen naar Israël geëmigreerd, en dat werden er iedere dag meer. Hannah was echter niet van plan zich bij hen te voegen. Wat haar vijanden ook mochten zeggen, ze voelde zich in eerste instantie Frans en daarna pas Joods. Ze moest er niet aan denken ergens anders te wonen dan in het vierde arrondissement van Parijs. Maar ze voelde zich wel verplicht haar Franse mede-Joden te waarschuwen voor wat hen boven het hoofd hing. De dreiging was nog niet acuut, maar wanneer een gebouw in brand stond, schreef Hannah nu, kon je maar het best op zoek gaan naar de dichtstbijzijnde uitgang.

Net voor middernacht had ze een eerste versie af. Die was iets te hard, dacht ze, en misschien ook een beetje te boos. Dus haalde ze de scherpste kantjes eraf en voegde wat deprimerende cijfers toe om haar standpunt kracht bij te zetten. Vervolgens typte ze het uit op haar laptop, printte het een keer en zocht tegen tweeën haar bed op. Om zeven uur liep de wekker af. Na een snelle kop café au lait stapte ze onder de douche. Daarna ging ze in haar badjas aan de toilettafel zitten en staaarde naar haar gezicht in de spiegel. Haar vader had ooit in een vlaag van meedogenloze eerlijkheid over zijn enige dochter gezegd dat God gul was geweest qua hersenen, maar zuinig wat uiterlijk betrof. Ze had golvend, donker haar, met grijze strepen die ze niet had geprobeerd te verhullen. Haar neus was scherp en stak ver naar voren en haar bruine ogen stonden ver uit elkaar. Echt knap was haar gezicht nooit geweest, maar niemand die het in zijn hoofd zou halen met haar te sollen. Op dit soort momenten, dacht ze, was haar uiterlijk een voordeel.

Ze deed wat make-up op om de kringen onder haar ogen te camoufleren en besteedde iets meer aandacht aan haar haar dan normaal. Vervolgens kleepte ze zich snel aan – een donkere wollen rok en trui, een donkere panty, een paar pumps met lage hakken – en ging naar beneden. Nadat ze de binnenplaats was overgestoken, deed ze de toegangsdeur van het complex een paar centimeter open om een blik op de straat te werpen. Het was een paar minuten over acht. Parijzenaars en toeristen haastten zich over de trottoirs onder een grijze voorjaarslucht. Zo te zien stond er niemand te wachten tot een intelligent uitziende vrouw van halverwege de vijftig het appartementengebouw op nummer 24 uit kwam.

Dus stapte ze naar buiten en liep langs een rijtje chique kledingwinkels naar de Rue des Rosiers. Heel even leek dat een gewone Parijse straat in een behoorlijk welgestelde wijk. Tot Hannah langs een koosjere pizzeria en een paar falafelkraampjes met in het Hebreeuws geschreven borden kwam en het ware karakter van de straat zich openbaarde. Ze beeldde zich in hoe het er hier uit moest hebben gezien op de ochtend van *Jeudi Noir*. De machteloze opgepakte mensen die in open vrachtwagens klommen, hun toegestane koffer in hun hand geklemd. De burens die vanuit de openstaande ramen op hen neerkeken, sommige zwijgend en beschaamd, andere nauwelijks in staat hun leedvermaak om het noodlot van een beschimpte minderheid te onderdrukken. Dit beeld bleef Hannah bij – het beeld van Parijzenaars die verdoemde Joden uitzwaaiden – terwijl ze voortliep in het fletse licht, haar hakken ritmisch klakkend op de straatstenen.

Het Weinberg Instituut bevond zich in het rustige stuk van de straat, in een gebouw van vier verdiepingen waarin voor de oorlog een Jiddische krant en een jassenfabriek gevestigd waren geweest. Voor de voordeur had zich een rij van tientallen mensen gevormd. Twee beveiligers in donker pak, jonge mannen van in de twintig, fouilleerden iedereen die naar binnen wilde zorgvuldig. Hannah glipte langs hen heen en ging de trap op, naar de vip-ontvangstruimte.

Daar wierpen Arthur Goldman en Max Strauss elkaar van een afstandje behoedzame blikken toe, van achter een kop slappe koffie. De bekende romanschrijfster was in ernstig gesprek verwickeld met een van de memoireschrijvers; de directeur van het Holocaust Museum wisselde informatie uit met de deskundige van Yad Vashem, met wie hij al heel lang bevriend was.

Alleen de vileine Amerikaanse blogger leek niemand te hebben om mee te praten. Hij stapelde zijn bord vol met croissants en brioches alsof hij in geen dagen had gegeten. ‘Maakt u zich geen zorgen,’ zei Hannah met een glimlach. ‘Er staat ook een lunchpauze gepland.’

Ze wisselde een paar woorden met elk van de panelleden en liep toen de gang in, naar haar kantoor. Daar nam ze haar openingsspeech nog een keer door, totdat Rachel Lévy in de deuropening verscheen, op haar horloge wijzend.

‘Hoe is het qua publiek?’

‘Meer dan we aankunnen.’

‘En de media?’

‘Iedereen is gekomen, inclusief *The New York Times* en de BBC.’

Op dat moment maakte Hannahs mobiele telefoon een geluidje. Het was een bericht van Alain Lambert van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Terwijl ze het las, verscheen er een frons in haar voorhoofd.

‘Waar gaat het over?’ vroeg Rachel.

‘Gewoon, typisch iets voor Alain.’

Hannah legde de telefoon op het bureau, pakte haar papieren en liep het kantoor uit.

Rachel Lévy wachtte tot ze was vertrokken, pakte toen de mobiel en toetste Hannahs niet echt geheime wachtwoord in. Het bericht van Alain Lambert verscheen op het scherm, slechts drie woorden.

Doe voorzichtig meisje.

Het Weinberg Instituut was niet groot genoeg voor een echt auditorium, maar de ruimte op de bovenste verdieping was een van de mooiste van de Marais. Een rij enorme ramen – als in een serre – bood een fantastisch uitzicht over de daken naar de Seine toe, en aan de muren hingen grote zwart-witfoto’s van het leven in de wijk vóór de ochtend van *Jeudi Noir*. Alle mensen op de foto’s waren omgekomen in de Holocaust, onder wie ook Isaac Weinberg, die in zijn bibliotheek was vereeuwigd drie maanden voordat de ramp zich voltrok.

Toen Hannah langs de foto liep, streek ze er met een vinger overheen, net zoals ze de penseelstreken van de Van Gogh had beroerd. Alleen zij kende het geheime verband tussen het schilderij, haar grootvader en het

instituut dat zijn naam droeg. Nee, bedacht ze plotseling, dat was niet waar. De restaurator wist er ook van.

Een lange rechthoekige tafel was op een verhoging voor de ramen geplaatst, en in de open ruimte ervoor stonden tweehonderd stoelen in het gelid, als soldaten op een paradeplaats. Alle stoelen waren bezet en nog zo'n honderd belangstellenden stonden tegen de achterwand.

Hannah nam haar plaats in – ze had aangeboden als buffer tussen Goldman en Strauss te fungeren – en luisterde naar Rachel Lévy, die het publiek vroeg hun mobiele telefoon uit te zetten. Daarna was het haar beurt de mensen toe te spreken. Ze zette haar microfoon aan en keek naar de eerste regel van haar openingspeech. *Het is een nationale tragedie dat een conferentie als deze überhaupt moet plaatsvinden...* Toen hoorde ze het geluid in de straat onder hen, een reeks knallen, alsof er voetzoekers afgingen, gevolgd door de kreet van een man, in het Arabisch: *'Khaybar, Khaybar, ya Yahud!'*

Hannah stapte van de verhoging af en liep snel naar de van vloer tot plafond reikende ramen. 'Lieve god,' fluisterde ze. Ze draaide zich om en schreeuwde naar de panelleden dat ze bij het raam weg moesten gaan, maar het gebulder van de explosie overstemde haar waarschuwing. Het volgende moment vloog er een tornado van rondvliegend glas, stoelen, metselwerk, kledingstukken en menselijke ledematen door de ruimte. Hannah wist dat ze naar voren tuimelde, al kon ze onmogelijk zeggen of ze de lucht in ging of viel. Heel even meende ze een glimp op te vangen van Rachel Lévy, die als een ballerina rondjes draaide. Het volgende moment was ze, net als de rest, verdwenen.

Uiteindelijk kwam ze ergens terecht, misschien op haar rug, misschien op haar zij, misschien op straat, misschien in een graf van bakstenen en beton. De stilte was benauwend. Net als de rook en het stof. Ze probeerde het gruis uit haar ogen te vegen, maar haar rechterarm reageerde niet. Toen drong het tot haar door dat ze geen rechterarm meer had. En ook geen rechterbeen. Ze draaide haar hoofd een stukje en zag een man naast haar liggen. 'Professor Strauss, bent u dat?' Maar de man zei niets. Hij was dood. Straks, dacht Hannah, ben ik ook dood.

Plotseling kreeg ze het verschrikkelijk koud. Ze nam aan dat dat door het bloedverlies kwam. Of misschien door het briesje dat de zwarte rook

voor haar gezicht wegbliis. Op dat moment besepte ze dat zij en de man die misschien professor Strauss was samen te midden van het puin in de Rue des Rosiers lagen. En boven hen uit torende een volledig in het zwart geklede persoon die over de loop van een militair uitziend automatisch geweer op hen neerkeek. Een bivakmuts bedekte het gezicht, maar de ogen waren zichtbaar. Die waren verbijsterend mooi, twee caleidoscopen in hazelnootbruin en koper. 'Alsjeblieft,' zei Hannah zacht, maar de ogen begonnen alleen maar meer te glanzen van vastberadenheid. Wit licht flitste, en Hannah liep door een gang, al haar ledematen weer intact. Ze ging haar kinderkamer binnen en graaide in het donker naar de Van Gogh. Maar het schilderij leek er niet meer te zijn. En niet veel later was Hannah er ook niet meer.

RUE DE GRENELLE, PARIJS

Later zouden de Franse autoriteiten vaststellen dat de bom meer dan vijfhonderd kilo had gewogen. Hij had in een wit Renault Trafic-bestelbusje gezeten en was volgens de beelden van de vele beveiligingscamera's in de straat om exact tien uur tot ontploffing gebracht, het tijdstip waarop de conferentie in het Weinberg Instituut begon. Punctueel waren de aanslagplegers in ieder geval wel.

Achteraf gezien was het explosief onnodig zwaar geweest voor zo'n bescheiden doelwit. De Franse experts kwamen tot de conclusie dat een lading van zo'n tweehonderd kilo royaal zou hebben volstaan om het kantoor met de grond gelijk te maken en alle daarin aanwezigen te doden of te verwonden. Maar met die vijfhonderd kilo had de bom gebouwen uiteengereten en daarnaast nog talloze ruiten doen sneuvelen in de hele Rue des Rosiers. De drukgolf was zo heftig – Parijs registreerde voor het eerst sinds mensenheugenis een aardbeving – dat de schade zich tot onder de grond uitstreckte. In het hele arrondissement braken gas- en waterleidingen en bij metrostation Hôtel de Ville ontspoorde een trein. Meer dan tweehonderd passagiers raakten gewond, van wie vele ernstig. Aangezien de Parijse politie in eerste instantie dacht dat er op de trein ook een bomaanslag was gepleegd, gaven ze opdracht het hele metrostelsel te ontruimen. Het openbare leven in de stad kwam al snel volledig tot stilstand. Voor de aanslagplegers een onverwachte meevaller.

Door de enorme kracht van de explosie was er een zes meter diepe krater geslagen in de Rue des Rosiers. Van de Renault Trafic was niets over, al werd

de linkerachterdeur, wonderbaarlijk ongeschonden, niet ver van de Notre-Dame drijvend in de Seine aangetroffen, bijna een kilometer verderop. Het voertuig bleek gestolen in Vaulx-en-Velin, een deprimerende voorstad van Lyon waar veel moslims woonden. De avond voor de aanslag was de auto naar Parijs gereden – door wie werd nooit vastgesteld – en achtergelaten voor een keuken-en-badkamerwinkel aan de Boulevard Saint-Germain. Daar bleef hij tot tien over acht de volgende ochtend staan, het moment waarop hij werd opgehaald door een man. Een gladgeschoren man, ongeveer een meter achtenzeventig lang, die een pet met een klep en een zonnebril droeg. Tot tien voor halftien reed hij, schijnbaar doelloos, door het centrum van Parijs. Toen pikte hij bij het Gare du Nord een handlanger op. Aanvankelijk waren de Franse politie en geheime dienst ervan uitgegaan dat de tweede dader ook een man was. Later, na analyse van alle beschikbare videobeelden, kwamen ze tot de conclusie dat de handlanger een vrouw was.

Tegen de tijd dat de Renault bij de Marais was aangekomen, hadden beide inzittenden hun gezicht bedekt met een bivakmuts. En toen ze bij het Weinberg Instituut uit de auto stapten, waren ze allebei zwaar bewapend met kalasjnikovs, handwapens en granaten. De twee beveiligers van het instituut werden onmiddellijk gedood, net als de vier mensen die nog stonden te wachten om naar binnen te mogen. Een voorbijganger probeerde dapper tussenbeide te komen en werd genadeloos afgeslacht. De rest van de voetgangers in de smalle straat was zo verstandig de benen te nemen.

Aan het schieten voor het Weinberg Instituut kwam om een halve minuut voor tien een einde en de twee gemaskerde aanvallers liepen rustig in westelijke richting over de Rue des Rosiers naar de Rue Vieille-du-Temple, waar ze een populaire *boulangerie* binnengingen. Acht klanten stonden in een keurige rij te wachten. Allemaal werden ze vermoord, net als de vrouw achter de toonbank, die uit alle macht smeekte in leven te mogen blijven voordat ze met verschillende schoten werd gedood.

Op dat moment, terwijl de vrouw ter aarde stortte, ontplofte de bom in het busje. Door de kracht van de explosie sprongen de ramen van de *boulangerie*, maar verder liep het gebouw geen schade op.

De twee aanslagplegers gingen er na het aanrichten van dit bloedbad niet onmiddellijk vandoor. In plaats daarvan keerden ze terug naar de Rue des Rosiers, waar één nog werkende beveiligingscamera registreerde hoe

ze systematisch tussen het puin door liepen, alle gewonden en stervenden een voor een executerend. Onder hun slachtoffers was ook Hannah Weinberg, op wie ze nog twee schoten losten, hoewel haar overlevingskans al nagenoeg nihil was. De aanvallers gingen met evenveel wreedheid als kundigheid te werk. De vrouw haalde rustig een vastgelopen kogel uit haar kalasjnikov alvorens een zwaargewonde man dood te schieten die even daarvoor nog op de derde verdieping van het gebouw had gezeten.

Na de aanslag werd de Marais urenlang afgegrensd, alleen toegankelijk voor reddingswerkers en politie. Aan het eind van de middag, toen de laatste brand was geblust en er geen andere explosieven waren aangetroffen, arriveerde de Franse president. Nadat hij de rampplek in ogenschouw had genomen, noemde hij het 'een holocaust in het hart van Parijs'. Die opmerking werd niet goed ontvangen in sommige van de onrustigste voorsteden. In een ervan braken zelfs feestelijkheden uit, die door de oproerpolitie snel de kop in werden gedrukt. De meeste kranten besteedden geen aandacht aan het incident. Een hooggeplaatste politiefunctionaris noemde het een 'onaangename afleiding' van datgene wat op dat moment het belangrijkste was: het vinden van de daders.

Hun aftocht uit de Marais was, net als de rest van de operatie, zorgvuldig gepland en uitgevoerd. Er had een motor, een Peugeot Satelis, voor hen klaargestaan in een straat vlakbij, inclusief twee zwarte helmen. Ze waren in noordelijke richting gereden, de man voorop, de vrouw achter hem met haar armen om zijn middel geslagen, onopgemerkt door de stroom politieauto's en ambulances die hun tegemoetkwam. Ze werden voor de laatste keer gefotografeerd door een verkeerscamera in de buurt van het dorpje Villeron, in het departement Val-d'Oise. Tegen het middaguur waren ze het doelwit van de grootste klopjacht in de geschiedenis van Frankrijk.

De Police Nationale en de gendarmerie zetten wegversperringen op, hielden identiteitscontroles, sloegen ramen van verlaten pakhuizen in en braken sloten van verdachte schuilplekken open. Maar in een elegant, oud gebouw aan de Rue de Grenelle hielden vierentachtig mannen en vrouwen zich bezig met een heel ander soort zoektocht. Het waren leden van een geheime eenheid van de DGSI, de Franse binnenlandse veiligheidsdienst, die alleen bekend waren onder de naam Afdeling Alfa. De Afdeling – zoals ze in de wandelgangen werden genoemd – was zes jaar eerder opgericht,

na een jihadistische zelfmoordaanslag voor een beroemd restaurant aan de Champs-Élysées. De eenheid was gespecialiseerd in het infiltreren in de zich als een inktvlek uitbreidende ondergrondse jihadbeweging in Frankrijk en had de bevoegdheid 'actieve maatregelen' te nemen om potentiële islamitische terroristen uit de circulatie te halen voordat die islamitische terroristen actieve maatregelen zouden kunnen nemen tegen Frankrijk of zijn inwoners. Van Paul Rousseau, het hoofd van Afdeling Alfa, werd gezegd dat hij meer bomaanslagen had gepland dan Osama bin Laden, iets wat hij niet bestreed, al wees hij er altijd onmiddellijk op dat geen van zijn bommen ook echt was ontploft. De mensen van Afdeling Alfa verstonden de kunst van het bedriegen. En Paul Rousseau was hun onbetwiste leider en lichtend baken.

Met zijn tweedjasjes, zijn rommelige grijze haar en zijn altijd aanwezige pijp leek Rousseau geschikter voor de rol van afwezige professor dan voor die van meedogenloos geheim agent, en dat was ook niet zo raar. Hij was zijn carrière ooit begonnen in de academische wereld en op de donkerste momenten verlangde hij daarnaar ook nog weleens terug. Rousseau was als gerespecteerd wetenschapper op het gebied van negentiende-eeuwse literatuur aan de Université Paris-Sorbonne verbonden geweest, toen een vriend uit de Franse geheime dienst hem had gevraagd voor de DST, de toenmalige binnenlandse veiligheidsdienst, te komen werken. Dat was in 1983, en het land werd geteisterd door een golf bomaanslagen en moorden gepleegd door de links-extremistische terroristische organisatie Action Directe. Rousseau sloot zich aan bij een eenheid die zich ten doel had gesteld Action Directe te vernietigen, en met een serie briljante operaties wist hij de organisatie op de knieën te dwingen.

Hij bleef bij de DST, waar hij terrorisme uit zowel de links-extremistische hoek als het Midden-Oosten bestreed, tot 2004, het jaar waarin zijn lieve vrouw, Colette, overleed na een lange worsteling met leukemie. Ontroostbaar trok hij zich terug in zijn bescheiden villa in de Luberon en begon aan de biografie van Proust, die hij altijd al van plan was geweest te schrijven. Toen vond die bomaanslag op de Champs-Élysées plaats. Rousseau stemde toe zijn pen neer te leggen en zich weer in de strijd te storten, op één voorwaarde. Hij had geen zin meer vermoedelijke terroristen te schaduwen, hun telefoongesprekken af te luisteren of hun bezeten hersenspinsels op

internet te lezen. Hij wilde in de aanval. Het hoofd van de dienst was het daarmee eens, net als de minister van Binnenlandse Zaken, en Afdeling Alfa was een feit. In de zes jaar dat de Afdeling nu bestond, hadden ze meer dan tien grote aanslagen op Franse bodem weten te vrijdelen. De aanslag op het Weinberg Instituut beschouwde Rousseau niet alleen als een bewijs dat de veiligheidsdienst had gefaald, maar ook als een persoonlijke belediging. Laat die middag, terwijl de hoofdstad nog in rep en roer was, belde hij het hoofd van de DGSJ om zijn ontslag in te dienen.

De man weigerde het uiteraard te aanvaarden. 'Maar als boetedoening,' zei hij, 'moet je het monster vinden dat verantwoordelijk is voor dit bloedbad en mij zijn hoofd op een schaal brengen.'

Die laatste zinspeling vond Rousseau maar niets, aangezien hij niet van plan was het gedrag van de individuen tegen wie hij streed te imiteren. Wel stortten hij en zijn eenheid zich op hun taak met een overgave die niet onderdeed voor het religieus fanatisme van hun tegenstanders. Afdeling Alfa was gespecialiseerd in de menselijke factor en hun informatie kwam dan ook vooral van mensen. In cafés, op treinstations en in achterafstraten door het hele land hadden de agenten van Rousseau geheime ontmoetingen met hun infiltranten: de predikers, de recruiters, de gewiekste ritselaars, de goedbedoelende gematigden, de wezenloos kijkende verloren zielen die een thuis hadden gevonden in de wereldwijde oemma des doods van de radicale islam. Sommigen spioneerden uit gewetensnood. Anderen deden het voor het geld. En er waren er ook die spioneerden omdat Rousseau en zijn mensen hun geen keus hadden gelaten. Geen van hen zei iets van de geplande aanslag te weten – zelfs de ritselaars, die beweerden altijd alles te weten, vooral wanneer er geld aan te pas kwam, wisten van niets. Ook herkende niemand de twee aanslagplegers. Het was natuurlijk mogelijk dat het eenlingen waren, *lone wolves*, volgelingen van een jihad zonder leider, die onder de neus van de Franse inlichtingendienst een bom van vijfhonderd kilo hadden gefabriceerd en die vervolgens op kundige wijze bij het doelwit hadden geplaatst. Dat was mogelijk, dacht Rousseau, maar niet erg waarschijnlijk. Ergens was er een brein, iemand die de aanslag had bedacht en die er mensen voor had gerekruteerd die hij met vaardige hand naar hun doelwit had begeleid. En het was het hoofd van deze man dat Paul Rousseau zijn baas uiteindelijk – figuurlijk – zou aanbieden.

En dus had Rousseau, terwijl de hele Franse beveiligingsmacht op zoek was naar de twee daders, zijn blik al vastberaden gericht op een verdere horizon. Zoals het een kapitein in roerige tijden betaamt, bleef hij op de brug van zijn schip, wat in het geval van Rousseau zijn kantoor op de vierde verdieping was. De ruimte had wel iets weg van die van een rommelige geleerde en het geurde er altijd naar de pijptabak die Rousseau rookte: een gewoonte die hij ondanks de vele verordeningen over roken in overheidsgebouwen nooit had opgegeven. Onder zijn kogelwerende ramen – hem opgedrongen door zijn baas – bevond zich het kruispunt van de Rue de Grenelle met de rustige, kleine Rue Amélie. Het gebouw zelf had geen ingang aan de straat, er was alleen een zwart hek dat toegang gaf tot een kleine binnenplaats en een parkeerterrein. Volgens een bescheiden koperen bord was in het gebouw het Internationale Genootschap voor de Franse Literatuur gevestigd, typisch iets voor Rousseau. Omwille van de dekmantel van de eenheid werd er ook een dun kwartaalblad uitgebracht, waarvan Rousseau per se zelf de redactie wilde doen. Volgens de laatste gegevens telde het blad twaalf lezers. Die waren allemaal grondig doorgelezen.

Maar in het gebouw zelf werd niemand voor de gek gehouden. Het technisch ondersteunend personeel zat in de kelder, en de waarnemers zaten op de begane grond. Op de eerste verdieping bevond zich het uitpuilende archief van Afdeling Alfa – Rousseau gaf de voorkeur aan ouderwetse papieren dossiers boven digitale – en de tweede en derde verdieping waren het domein van de mensen die de agenten aanstuurden. De meesten van hen kwamen binnen en vertrokken via het hek aan de Rue de Grenelle, te voet of met een overheidsauto. Anderen betraden het gebouw via een geheime gang vanuit het rommelige antiekwinkeltje naast het kantoor dat eigendom was van een oude Fransman die tijdens de oorlog in Algerije in een geheime functie had gediend. Paul Rousseau was het enige lid van Afdeling Alfa dat het verbijsterende dossier van de winkeleigenaar had mogen lezen.

Wie een bezoek bracht aan de vierde verdieping zou zich in het kantoor van een particuliere Zwitserse bank kunnen wanen. Het was er donker, schemerig en stil, afgezien van de Chopin-klanken die door de openstaande deur van het kantoor van Paul Rousseau naar buiten dreven. Zijn onver-

stoorbare secretaresse, de genadeloze Madame Treville, zat achter een keurig bureau in de ontvangstruimte, en aan de andere kant van een smalle gang was het kantoor van Rousseaus tweede man, Christian Bouchard. Bouchard was alles wat Rousseau niet was: jong, in goede conditie, vlot gekleed en veel te knap, maar hij was vooral ambitieus. De directeur van de DGSJ had hem aan Rousseau opgedrongen en er werd algemeen aangenomen dat hij ooit de leiding over Afdeling Alfa zou krijgen. Rousseau was daarover slechts lichtelijk verbolgen geweest, omdat Bouchard, ondanks zijn overduidelijke tekortkomingen, buitengewoon goed in zijn werk was. Meedogenloos ook. Wanneer er bureaucratische vuile klusjes moesten worden opgeknapt, was het steevast Bouchard die ze voor zijn rekening nam.

Drie dagen na de bomaanslag op het Weinberg Instituut, terwijl de terroristen nog voortvluchtig waren, was er een vergadering van afdelingshoofden bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Rousseau had een enorme hekel aan dat soort bijeenkomsten, die onvermijdelijke uitliepen op politieke wedstrijdes waarbij iedereen punten probeerde te scoren, en dus stuurde hij Bouchard in zijn plaats. Het was al bijna acht uur 's avonds toen Bouchard eindelijk terugkeerde naar de Rue de Grenelle. Hij liep Rousseaus kantoor binnen en legde zonder iets te zeggen twee foto's op zijn bureau. Op de foto's stond een vrouw van in de twintig met een lichtgetinte huid, een ovaal gezicht en ogen als caleidoscopen in hazelnootbruin en koper. Op de eerste foto hing haar haar tot op haar schouders, haar smeteloze voorhoofd vrijlatend. Op de tweede was het haar bedekt met een hidjab van sobere zwarte zijde.

'Ze noemen haar de zwarte weduwe,' zei Bouchard.

'Leuke naam,' zei Rousseau met gefronst voorhoofd. Hij pakte de tweede foto, die waarop de vrouw zedig was uitgedost, en staarde in de bodemloze ogen. 'Hoe heet ze echt?'

'Safia Bourihane.'

'Algerijnse?'

'Maar dan uit Aulnay-sous-Bois.'

Aulnay-sous-Bois was een voorstad ten noorden van Parijs. De van criminaliteit wemelende sociale woningbouwcomplexen daar – die in Frankrijk HLM's heetten: *habitations à loyer modéré* – behoorden tot de plaatsen

met het hoogste geweldcijfer van het land. De politie waagde zich er zelden. Zelfs Rousseau raadde zijn door de wol geverfde agenten aan hun bronnen uit Aulnay op minder gevaarlijk terrein te ontmoeten.

‘Ze is negenentwintig en geboren in Frankrijk,’ vertelde Bouchard. ‘Toch zegt ze altijd in eerste instantie moslim te zijn en daarna pas Française.’

‘Wie heeft haar gevonden?’

‘Lucien.’

Lucien Jacquard was het hoofd van de afdeling terrorismebestrijding van de DGSI. Officieel viel Afdeling Alfa onder hem. Maar in de praktijk bracht Rousseau rechtstreeks verslag uit aan de directeur, daarbij Jacquard passerend. Om eventuele conflicten te vermijden hield hij Jacquard wel op de hoogte van de lopende zaken van Afdeling Alfa, maar de namen van zijn bronnen en de werkwijze van de eenheid hield hij angstvallig voor zich. Afdeling Alfa was in feite een dienst binnen een dienst: een dienst waarover Lucien Jacquard maar al te graag zeggenschap zou willen hebben.

‘Hoeveel weet hij over haar?’ vroeg Rousseau, nog steeds in de ogen van de vrouw starend.

‘Ze dook zo’n drie jaar geleden op Luciens radar op.’

‘Waarom?’

‘Haar vriend.’

Bouchard legde nog een foto op het bureau. Een foto van een man van begin dertig met gemillimeterd donker haar en de piekerige baard van een vrome moslim.

‘Algerijn?’

‘Tunesiër. Het serieuze werk. Goed met elektronica. En met computers. Hij heeft een tijd in Irak en Jemen gezeten alvorens naar Syrië te vertrekken.’

‘Al Qaida?’

‘Nee,’ zei Bouchard. ‘Is.’

Rousseau keek abrupt op. ‘Waar is hij nu?’

‘In het paradijs, naar het schijnt.’

‘Wat is er gebeurd?’

‘Gedood bij een luchtaanval van de coalitie.’

‘En de vrouw?’

‘Die is vorig jaar in Syrië geweest.’
‘Voor hoelang?’
‘Minstens een halfjaar.’
‘Wat deed ze daar?’
‘Klaarblijkelijk heeft ze er wapentraining gehad.’
‘En toen ze terug was in Parijs?’
‘Lucien liet haar in de gaten houden. Totdat...’ Bouchard haalde zijn schouders op.
‘Hij is ermee gestopt?’
Bouchard knikte.
‘Waarom?’
‘De gebruikelijke redenen. Te veel doelwitten, te weinig middelen.’
‘Ze was een tikkende tijdbom.’
‘Lucien vond van niet. Het schijnt dat ze zich keurig heeft gedragen sinds ze naar Frankrijk was teruggekeerd. Ze had geen contact meer met bekende extremisten en alles wat ze op internet deed was volkomen onschuldig. Ze droeg zelfs geen hidjab meer.’
‘Precies wat ze moest doen van de man die het brein achter de aanslag is. Het is wel duidelijk dat ze deel uitmaakt van een complex netwerk.’
‘Dat denkt Lucien ook. Sterker nog, hij heeft tegen de minister gezegd dat een nieuwe aanslag slechts een kwestie van tijd is.’
‘Hoe heeft de minister daarop gereageerd?’
‘Hij heeft Lucien opdracht gegeven al zijn dossiers aan ons te geven.’
Rousseau glimlachte heel even uit leedvermaak om zijn rivaal. ‘Ik wil alles, Christian. Vooral de surveillancerapporten van na haar terugkeer uit Syrië.’
‘Lucien heeft beloofd de dossiers morgenochtend meteen te sturen.’
‘Aardig van hem.’ Rousseau keek weer naar de foto van de vrouw die ze *la veuve noire*, de zwarte weduwe, noemden. ‘Waar denk jij dat ze nu is?’
‘Als ik zou moeten gokken, zou ik zeggen dat ze inmiddels terug is in Syrië, samen met haar handlanger.’
‘Je vraagt je wel af waarom ze niet voor de goede zaak wilden sterven.’ Rousseau veegde de drie foto’s bij elkaar en gaf ze terug aan Bouchard. ‘Nog ander nieuws?’
‘Een interessante ontwikkeling wat die Weinberg-dame betreft. Haar

kunstverzameling blijkt een verloren gewaand schilderij van Vincent van Gogh te bevatten.’

‘Echt?’

‘En raad eens aan wie ze het heeft nagelaten?’

Het gezicht van Rousseau maakte wel duidelijk dat hij absoluut niet in de stemming was voor spelletjes, dus vertelde Bouchard het hem maar snel.

‘Ik dacht dat hij dood was.’

‘Blijkbaar niet.’

‘Waarom is hij niet op de begrafenis geweest?’

‘Wie zegt dat hij er niet was?’

‘Hebben we hem over het schilderij verteld?’

‘Het ministerie heeft liever dat het in Frankrijk blijft.’

‘Het antwoord is dus nee?’

Bouchard deed er het zwijgen toe.

‘Misschien moet iemand het ministerie eraan herinneren dat vier van de slachtoffers van de bomaanslag op het Weinberg Instituut Israëliisch staatsburger waren.’

‘Want?’

‘Ik vermoed dat hij snel van zich zal laten horen.’

Bouchard vertrok, Rousseau alleen achterlatend.

Hij dimde zijn bureaulamp en drukte op een knopje van zijn kleine stereo-installatie, en even later verbraken de eerste noten van Chopins *Pianoconcert nr. 1 in E-mineur* de stilte. Verkeer bewoog zich voort door de Rue de Grenelle, en in het oosten glinsterden de lichtjes van de Eiffeltoren, die hoog boven de oevers van de Seine uitstak. Maar niets van dat alles drong door tot Rousseau; hij zag in gedachten een jonge man snel een binnenplaats oversteken, een wapen in zijn uitgestoken hand. Deze man was een legende, een begenadigd bedrieger en moordenaar, die zelfs al langer dan Rousseau tegen terrorisme streed. Het zou een eer zijn met hem samen te werken in plaats van tégen hem. Binnenkort, dacht Rousseau, overtuigd van zijn zaak. Binnenkort...